

Nr 186.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bidrag till allmänna barnbördshuset i Stockholm för budgetåret 1938/39; given Stockholms slott den 3 mars 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Arthur Engberg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med cheferna för social- och finansdepartementen anför chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Engberg härnäst:

Under punkt 80 i 1938 års åttonde huvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition rörande bidrag till allmänna barnbördshuset i Stockholm för budgetåret 1938/39, som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1938/39 till Universitetssjukhus: Bidrag till allmänna barnbördshuset i Stockholm ett anslag av 345,000 kronor.

Sedan ärendet numera färdigberetts, får jag ånyo anmäla detsamma.

Ifrågavarande anslag, som för innevarande budgetår är uppfört med 197,900 kronor, utgår under villkor, att arvodet till barnbördshusets överläkare underställes Kungl. Maj:ts prövning. Genom beslut den 5 november 1937 har Kungl. Maj:t meddelat vissa bestämmelser rörande nyssnämnda arvode.

Enligt ett med Stockholms stad och Stockholms län slutet avtal hava från och med år 1923 gällt följande principer för beräkning av allmänna barnbördshusets driftkostnader och dessas fördelning på den vårdade eller hennes hemkommun samt på staten, staden och länet. Legosängsavgiften betalas av den vårdade själv eller i fall av medellöshet av hennes hemortskommun; dock skall staten vidkännas legosängsavgifterna för medellösa, som ej tillhöra Stockholms stad eller Stockholms län. Av restkostnaden, d. v. s. den verkliga kostnaden för underhållsdag minskad med legosängsavgiften, betalar för vårdade, tillhörande Stockholms stad eller Stockholms län, staden, respektive länet, ena hälften och staten andra hälften, men för vårdade, tillhörande andra län, staten hela restkostnaden.

Direktionen över allmänna barnbördshuset hemställde i skrivelse den 14 september 1937, att anslaget måtte för nästkommande budgetår höjas med 32,230 kronor till 230,130 kronor. Av framställningen inhämtas följande:

I nedanstående tabell hade sammanförts de verkliga utgiftsposterna för budgetåret 1936/37 och de beräknade för budgetåret 1938/39.

	Utgifter 1936/37	Beräknade utgifter 1938/39
Fastighetens underhåll och omkostnader	27,812: 43	28,000
Inventariers anskaffning och underhåll	20,528: 97	25,000
Avlöningar	240,723: 46	268,000
Kosthåll	132,677: 23	150,000
Tvätt och renhållning	19,460: 47	19,000
Uppvärmning och belysning	40,256: 08	50,000
Läkemedel m. m.	58,455: 15	59,000
Instrument och undervisningsmateriel	7,913: 74	8,000
Skrivmateriel, tryckningskostnader m. m.	5,455: 14	5,000
Diverse utgifter	9,745: 56	10,000
	<hr/>	<hr/>
	Summa kronor 563,028: 23	622,000.

Vid jämförelse med budgetåret 1936/37 företedde den framlagda beräkningen för budgetåret 1938/39 en höjning av posterna inventarier, avlöningar, kosthåll och uppvärmning.

I skrivelse den 15 september 1936 med anhållan om medels anvisande för uppehållande av barnbördshusets drift under budgetåret 1937/38 hade direktionen anmält, att, med anledning av medicinalstyrelsens cirkulärskrivelse den 30 maj 1936 med anvisningar om innebörden av sjukhus-

lagens föreskrifter om erforderlig personal och om nödig vila och ledighet för denna, det skulle visa sig nödvändigt att göra framställning om medels anvisande för ökning av personalen. Uppfyllandet av detta behov — vilket jämväl påyrkats i framställning till direktionen från Stockholms kommunalarbetares samorganisation — funne direktionen icke kunna vidare skjutas på framtiden. Noggrann prövning hade utvisat, att, även med iakttagande av all omsorg i sparsamhetshänseende vid arbetets organisation, ökning av personalen vore nödig med 3 assistentsköterskor, 1 nattsköterska, 1 sköterskeelev, 4 sköterskebiträden samt 5 biträden, tillhörande ekonomipersonalen. Kostnaderna härför uppginge till 34,000 kronor varav på lönekontot 23,800 kronor och på kosthållets konto 10,200 kronor. Härtill komme en engångskostnad av 4,000 kronor å inventariers konto för inköp av möbler, sängar och sängkläder.

Direktionen hade vidtagit åtgärder i syfte att bereda barnbördshusets husmoder och 14 sköterskor högre pensioner från statens pensionsanstalt i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen nr 461/1936. Till de årliga premierna hade huvudmannen att bidra med 78 kronor för envar eller tillsammans 1,170 kronor per år, vilket belopp påförts lönekontot. Vidare hade å lönekontot upptagits en utgiftsökning av 2,400 kronor av följande skäl. Den löneförbättring, som under fjolåret hade kommit det stora flertalet av personalen till godo och som avsett att ställa densamma i paritet med personalen vid övriga stockholmssjukhus, hade lämnat några befattningshavare oberörda. Motsvarande befattningshavare vid Stockholms stads sjukhus hade emellertid genom den år 1937 genomförda allmänna kommunala löneregleringen kommit i åtnjutande av uppflyttning i högre lönegrad. Direktionen funne rättvisa och konsekvens oavvisligen fordra, att häremot svarande löneförhöjning ägde rum vid barnbördshuset. De befattningshavare, det här gällde, vore syssloman, kontorsskrivare, husmoder, köksföreståndarinna, tvättföreståndarinna och vaktmästare.

Å kosthållets konto hade förutom ovannämnda 10,200 kronor upptagits en förhöjning av cirka 7,000 kronor. Denna förhöjning vore betingad av de ökade livsmedelskostnaderna.

Kontot uppvärmning och belysning hade höjts med närmare 10,000 kronor. Denna höjning vore beroende av den sedan den 1 juli 1937 inträffade avsevärda höjningen av kolpriserna.

De ifrågavarande utgiftsökningarna uppginge sålunda till:

Inventarier	kronor	4,000
Avlöningar (23,800 + 2,400 + 1,170 =)	»	27,370
Kosthåll (10,200 + 7,000 =)	»	17,200
Uppvärmning	»	9,720.

Med tillämpning av förutnämnda grunder för beräkning av barnbördshusets driftkostnader och dessas fördelning beräknar direktionen förevarande anslag till 230,130 kronor 62 öre. Beträffande detaljerna i anslagskalkylerna hänvisas till handlingarna i ärendet.

Medicinalstyrelsen förklarade sig i utlåtande den 1 oktober 1937 icke hava något att erinra mot bifall till direktionens framställning.

I skrivelse den 14 december 1937 har *direktionen* hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår höjas med ytterligare 15,731 kronor.

Direktionen hade i anledning av kungörelsen nr 461/1936 om ändring i vissa delar av reglementet för statens pensionsanstalt hos medicinalstyrelsen utverkat godkännande av omreglering i pensionshänseende av fjorton sjuksköterskebefattningar och en husmodersbefattning vid barnbördshuset för ökning av pensionsunderlaget i enlighet med § 61 nämnda kungörelse till 1,560 kronor samt därefter hos statens pensionsanstalt ansökt om dylik förhöjning. Sådan hade ock av anstaltens styrelse medgivits att gälla från och med 1937 års ingång.

Tillika hade emellertid direktionen hemställt, att, när staten borde betraktas såsom huvudman för befattningarna i fråga, höjningen måtte — jämlikt övergångsbestämmelserna till reglementet — förklaras gälla retroaktivt utan erläggande av den för andra fall stadgade engångsavgiften. I förväntan att denna hemställan skulle bifallas, hade direktionen i sitt anslagsäskande av den 14 september 1937 icke upptagit något belopp för bestridande av dylik engångsavgift. Sedermera hade emellertid styrelsen för statens pensionsanstalt förklarat sig icke kunna godkänna uppfattningen, att staten vore att betrakta såsom huvudman för befattningarna, och förty icke bifalla hemställningen om avgiftsfri retroaktiv tillämpning.

Det vore dock enligt direktionens mening alldeles icke rimligt, om den särställning barnbördshuset intog i förhållande till ett under statens omedelbara förvaltning ställt sjukhus skulle få medföra, att nuvarande sjuksköterskor och husmoder bleve ställda utanför den blott alltför välbehöfliga förbättring i pensionsförmåner, som den ovannämnda kungörelse genom möjlighet till retroaktiv tillämpning avsåge att bereda. Därest direktionen bemyndigades erlägga de erforderliga retroaktivavgifterna, vilka bleve att betrakta såsom en barnbördshusets driftkostnad under instundande budgetår, komme jämlikt den mellan statsverket, Stockholms stad och Stockholms läns landsting avtalsenligt gällande fördelningen av driftkostnaderna endast en del av beloppet att erfordras såsom statsanslag. Enligt en från pensionsanstalten meddelad uträkning utgjorde retroaktivavgifterna, under förutsättning att inbetalning skedde senast den 28 december 1937, tillhoppa 26,434 kronor. Vid senare verkställd inbetalning räknades härå 6 procent årlig ränta, vilket på sju månader utgjorde 925 kronor. Totala beloppet vid inbetalning i juli 1938 bleve alltså 27,359 kronor, varav vid tillämpning av nyss nämnda fördelning komme å statsverket 15,731 kronor 42 öre.

Statskontoret har i utlåtande den 11 januari 1938 anfört följande:

Statskontoret funne icke anledning till erinran mot att Kungl. Maj:t av riksdagen äskade medel för bestridande av i ovanberörda framställning omförmälda retroaktivavgifter till statens pensionsanstalt. Då emellertid inbetalning av avgifterna torde böra ske den 1 juli 1938, syntes ränta böra beräknas allenast till och med sagda dag. För ändamålet torde — i överensstämmelse med gällande fördelning av driftkostnaderna vid barnbördshuset mellan staten, Stockholms stad och Stockholms läns landsting — det i tidigare framställning äskade beloppet, 230,130 kronor, böra för nästkommande budgetår ökas med i runt tal 15,670 kronor. Ämbetsverket förutsatte emellertid, att direktionen över barnbördshuset komme att genom löneavdrag uttaga ersättning av vederbörande befatt-

ningshavare och härigenom åstadkomma minskning i de för bestridande av lönekostnaderna erforderliga anslagsmedlen.

I propositionen nr 39/1937 föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att godkänna de grunder för statsbidrag till slutet och öppen barnbördsvård samt till förebyggande mödra- och barnavård, som av chefen för socialdepartementet i yttrande till statsrådsprotokollet förordats. Sedan riksdagen (skrivelse nr 308/1937) med vissa erinringar godkänt det sålunda framlagda förslaget, utfärdade Kungl. Maj:t bestämmelser i ämnet bland annat genom kungörelsen nr 743/1937 angående statsbidrag till driften av förlossningsanstalter och väntehem m. m., vilken kungörelse trädde i kraft den 1 januari 1938. Enligt sagda kungörelse må statsbidrag utgå till landsting, kommun, kommunalförbund, förening eller stiftelse för driften av barnbördshus med tre kronor för dag och barnaföderska, som vårdas å allmän sal. Såsom villkor för statsbidraget skall gälla bland annat, att vårdavgiften å allmän sal eller därmed likställt rum icke utgår med högre belopp än en krona för dag och barnaföderska jämte barn.

I skrivelse den 13 januari 1938 har direktionen över allmänna barnbördshuset anfört följande:

Ovannämnda författning hade icke avseende å allmänna barnbördshuset i Stockholm och dess kvinnoklinik, vilken anstalt drevs huvudsakligen med statsmedel. Enligt vad barnbördshusets direktion inhämtat, hade däremot kungörelsen redan från och med årets ingång vunnit tillämpning vid de av staden och landstinget i egen regi drivna förlossningsanstalterna. Vid dessa anstalter vore vårdavgiften å allmän sal således nedsatt till en krona per vårddag. Det låge i sakens natur, att en motsvarande nedsättning omedelbart måste komma till tillämpning även vid allmänna barnbördshuset, där vårdavgiften för närvarande vore 2 kronor 50 öre per dag.

Enligt gjorda beräkningar uppginge antalet underhållsdagar för barnaföderskor å allmän sal vid barnbördshuset till 28,400 per år. Ett statsbidrag, motsvarande det i ovannämnda kungörelse fastställda av 3 kronor per underhållsdag, skulle alltså utgöra ($28,400 \times 3 =$) 85,200 kronor. Detta belopp vore dock icke för barnbördshuset erforderligt i sin helhet. Ett statsbidrag av 3 kronor + legosängsavgift 1 krona, tillhoppa 4 kronor per vårddag, skulle nämligen, jämfört med nuvarande inkomst av legosängsavgift 2 kronor 50 öre per vårddag, tillföra barnbördshuset en ökad inkomst av 1 krona 50 öre per vårddag; dess driftunderskott (restkostnader) skulle således minskas med ($28,400 \times 1 \text{ krona } 50 \text{ öre} =$) 42,600 kronor. Av denna underskottsminskning borde med tillämpning av de med Stockholms stad och Stockholms läns landsting träffade avtalen och med hänsyn till patientantalets fördelning å olika hemorter tillgodogöras

Statsverket hälften	21,300: —	
Stockholms stad	9,372: —	
Stockholms län	8,733: —	
Övriga län (= statsverket)	3,195: —	3,195: —
	<hr/>	
	21,300: —	24,495: —

Det erforderliga beloppet utgjorde alltså, per år räknat (85,200 — 24,495 =) 60,705 kronor. För det senare halvåret av nu löpande budgetår erfordrades 30,352 kronor 50 öre.

Från Stockholms stads och Stockholms läns landstings sida hade erinrats, hurusom enligt lydelsen av förenämnda avtal det underskott, till vars täckande de åtagit sig att bidraga, beräknades, genom att från driftkostnaderna droges påförda legosängsavgifter. Nu avsedda ändrade grunder för finansieringen av barnbördshusets drift måste därför medföra antingen en revision av avtalen eller i allt fall en förklaring från statsmaktens sida, att avtalen hädanefter i förevarande hänseende vore att tillämpa i överensstämmelse med ovan använda beräkningsgrunder.

Med åberopande av det anförda hemställde direktionen, att Kungl. Maj:t måtte *dels* hos riksdagen utverka såväl tilläggsanslag till barnbördshuset för nu löpande budgetår med 30,350 kronor som ock för nästföljande budgetår, utöver vad direktionen tidigare för barnbördshusets behov äskat, ett anslagsbelopp av 60,700 kronor, med förklaring tillika av riksdagen att gällande avtal med Stockholms stad och Stockholms läns landsting måtte från och med 1938 års ingång vinna den tillämpning, att deras bidragsskyldighet avsåge det underskott, som uppstode, då från driftkostnaderna avdroges *dels* legosängsavgift med 1 krona per vård dag, *dels* ytterligare ett belopp av 3 kronor per vård dag, *dels ock* bemyndiga direktionen att, i avvaktan på riksdagens beslut, från och med innevarande kalenderårs ingång tillämpa en nedläggning av legosängsavgiften för förlossningspatient å allmän sal till en krona per vård dag.

Barnbördshuset saknade nödiga medel att, i avvaktan på utanordning framdeles av det för innevarande halvår erforderliga beloppet 30,350 kronor, förskottera någon mera betydande del därav. Direktionen hemställde fördenskull, att Kungl. Maj:t måtte draga försorg om att nödigt belopp ställdes till barnbördshusets disposition.

Medicinalstyrelsen har i utlåtande den 21 januari 1938 förklarat sig icke hava något att erinra mot bifall till direktionens nu gjorda framställning.

Statskontoret har i utlåtande den 26 januari 1938 anført:

I likhet med direktionen funne statskontoret kungörelsen nr 743/1937 icke tillämplig å allmänna barnbördshuset. Då emellertid vårdavgiften å allmän sal vid barnbördshuset för närvarande utgjorde två kronor 50 öre för dag, medan jämlikt berörda kungörelse dylik avgift icke utginge med högre belopp än en krona för dag och barnaföderska jämte barn, syntes det vara ofrånkomligt, att vårdavgiften vid allmänna barnbördshuset sänktes till sistnämnda belopp. Härigenom komme en ökning att uppstå i den s. k. restkostnaden, för vilken kostnad staten, Stockholms stad och Stockholms läns landsting skulle svara jämlikt mellan sagda parter träffad överenskommelse. Sänkningen av vårdavgiften skulle sålunda medföra ökade utgifter icke blott för staten utan även för Stockholms stad och Stockholms läns landsting. Ökningen för sistnämnda båda parter i avtalet skulle undvikas, därest staten åtog sig att ensam svara för de ökade utgifter, som föranleddes av den ifrågasatta ned-

sättningen i legosängsavgiften. Av Stockholms läns landstings yttrande över befolkningskommissionens förslag rörande grunderna för driftbidrag (se propositionen nr 39/1937, sid. 34) ävensom av den föreliggande framställningen torde emellertid framgå, att landstinget, med vilket Stockholms stad förenat sig, icke funne detta tillfyllest. Landstinget och staden ansåge fastmera, att de jämväl borde komma i åtnjutande av utgiftsminskning, motsvarande den lättnad med avseende å driftkostnaderna vid andra förlossningsanstalter, som kungörelsen medförde. För sådan händelse skulle statsverket icke enbart få vidkännas kostnaden för vårdavgiftens nedsättande ($1: 50 \times 28,400 =$) 42,600 kronor utan härutöver få övertaga viss del av stadens och landstingets utgifter (av direktionen för 1938/39 beräknade till 18,105 kronor).

Enligt statskontorets mening vore det i och för sig icke orimligt, att staden och landstinget, som genom kungörelsen beretts ekonomisk lättnad i fråga om andra förlossningsanstalter, i varje fall godtoge en anordning, varigenom deras bidrag till allmänna barnbördshuset lämnades utan påverkan av vårdavgiftens bestämmande till en krona. Därest detta emellertid icke skulle anses stå i god överensstämmelse med grundtankarna i ovannämnda kungörelse, torde Kungl. Maj:t böra hemställa om riksdagens godkännande av de av direktionen föreslagna ändrade grunderna för beräkning av Stockholms stads och Stockholms läns landstings andel i kostnaderna för allmänna barnbördshuset samt i samband härmed för nästkommande budgetår — utöver i tidigare framställningar begärda belopp — av riksdagen äska ytterligare 60,700 kronor. Då de ändrade bestämmelserna torde böra lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1938, torde Kungl. Maj:t — med hänsyn till vad i framställningen anförts om barnbördshusets ekonomiska ställning — böra utverka riksdagens medgivande, att för bestridande av de ökade utgifterna för löpande budgetår få taga i anspråk förslagsanslaget till oförutsedda utgifter.

I propositionen nr 272/1937 angående lönereglering för personalen vid serafimerlasarettet och karolinska sjukhuset m. m. ansåg jag mig böra biträda ett av karolinska sjukhusets direktion framlagt förslag om ökning av sjukvårds- och ekonomipersonalen vid serafimerlasarettet för ordnandet av nämnda personals arbetsförhållanden i anslutning till medicinalstyrelsens förutberörda cirkulärskrivelse. Detta förslag godtogs av riksdagen. I konsekvens härmed torde arbetsförhållandena böra, på sätt direktionen ifrågasatt, regleras jämväl för personalen vid allmänna barnbördshuset. Medel böra således anvisas för anställande i enlighet med direktionens över allmänna barnbördshuset förslag av för ändamålet erforderlig ytterligare personal. Mot de av direktionen i skrivelsen den 14 september 1937 i övrigt verkställda anslagsberäkningarna har jag icke något att erinra.

Jag biträder jämväl direktionens förslag om anvisande av medel för bestridande av de i direktionens framställning av den 14 december 1937 omförmälda retroaktivavgifterna till statens pensionsanstalt. I överens-

Departement-
schefen.

stämmelse med vad statskontoret anfört beräknar jag de för ändamålet erforderliga medlen till i runt tal 15,670 kronor. Av direktionens framställning framgår icke klart, om direktionen avsett, att vederbörande befattningshavare skulle helt befrias från kostnaderna för nämnda avgifter. Jag anser mig böra i likhet med statskontoret förutsätta, att ersättning genom löneavdrag uttages av befattningshavarna.

Förenämnda kungörelse nr 743/1937 är icke tillämplig å allmänna barnbördshuset. Syftemålet med ovanberörda av riksdagen godkända grunder för den slutna barnbördsvården är emellertid, att bidrag skall utgå för alla barnaföderskor, som vårdas å allmän sal, under villkor att av barnaföderskan icke uttages högre dagavgift än en krona. Med hänsyn härtill torde jämväl dagavgiften vid allmänna barnbördshuset, vilken avgift för närvarande utgår med två kronor 50 öre, böra med tillämpning från och med den 1 januari 1938 sänkas till en krona. Denna sänkning kommer att medföra en ökning av den restkostnad, för vilken staten, Stockholms stad och Stockholms läns landsting skola svara jämlikt ovan omförmälda avtal. Jag har ingenting att erinra mot att Stockholms stads och Stockholms läns landstings bidragsskyldighet från och med den 1 januari 1938 begränsas till att avse den restkostnad, som uppkommer, sedan från driftkostnaderna dragits — förutom vederbörliga legosängsavgifter — jämväl ett belopp av tre kronor per underhållsdag för barnaföderskor å allmän sal. Med anledning härav synes anslaget böra för nästa budgetår höjas med det av direktionen beräknade beloppet av i runt tal 60,700 kronor.

Då de förändrade bestämmelserna, som nämnts, böra tillämpas från och med den 1 januari 1938, torde medel böra anvisas jämväl för täckande av de ökade utgifterna för innevarande budgetår. I enlighet med statskontorets förslag läser förslagsanslaget till oförutsedda utgifter böra tagas i anspråk för sistnämnda ändamål. Jag ämnar framdeles ånyo anmäla frågan om bemyndigande för sjukhusdirektionen att från och med den 1 januari 1938 tillämpa en nedsättning av sagda legosängsavgifter till en krona per vård dag.

Anslaget till bidrag till allmänna barnbördshuset i Stockholm bör sålunda för nästkommande budgetår uppföras med $(230,130 + 15,670 + + 60,700 =)$ 306,500 kronor, innebärande en anslagshöjning med 108,600 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Universitetssjukhus: Bidrag till allmänna barnbördshuset i Stockholm för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av . . . . . kronor 306,500, dels ock medgiva, att för det av mig angivna ända-

målet må tagas i anspråk högst 30,350 kronor av det i riksstaten för budgetåret 1937/38 uppförda förslagsanslaget till oförutsedda utgifter.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lars Tunberg.
